

Fältbiologernas miljöpolitiska plattform: skogspolitiskt program

Antaget av riksårsmötet 2010 i Kungälv. Reviderat av Antaget av riksårsmötet 2010 i Kungälv. Reviderat av riksårsmötet 2013 i Visby, av riksårsmötet 2014 i Malmö, av riksårsmötet 2019 på Drakudden och på de digitala riksårsmötetena 2021, 2022 och av riksårsmötet 2024 i Västerås.

Fältbiologernas skogspolitik syftar till att främja, restaurera och bevara skogens biologiska mångfald och höga naturvärden. En del av föreningens arbete ligger i att samla in och sprida information om tillståndet i det svenska skogslandskapet.

Fältbiologerna vill ha en skog med rik biologisk mångfald, vilket innefattar stor genetisk variation inom arters populationer, en mångfald av olika arter samt mångfald av naturtyper. Vår målbild är att skog med höga naturvärden, så kallade nyckelbiotoper, skyddas och att den produktiva skogsmarken brukas varsamt med hyggesfria metoder. Då kan den biologiska mångfalden som i nuläget koncentreras i de få kvarvarande kontinuitetsskogarna i ett fragmenterat landskap, kan sprida sig även till den produktiva skogsmarken. Fältbiologerna vill främja arbetet för en levande skog som ger förutsättningar till att i nuläget hotade och rödlistade arter kan återhämta sig till livskraftiga populationer. Fältbiologerna vill även se ett fokus på att främja förutsättningarna för:

- ekosystem som är resilienta mot klimatförändringar och som gynnar och främjar den biologiska mångfalden,
- att den svenska skogen ska vara ett kollager och kontinuerlig kolsänka som bidrar till ett stabilare globalt klimat,
- friluftsliv och rekreation för människor,
- ökade samiska rättigheter och samiskt inflytande på markanvändning som berör samiska intressen.

För att uppnå denna målbild vill Fältbiologerna att följande genomförs och beaktas:

Naturskydd

Minst 30% av den produktiva skogsmarken, inklusive alla nyckelbiotoper, nedan fjällnära skog måste undantas från skogsbruk. Skogsskyddet ska syfta till att säkerställa rödlistade arters fortlevnad i livskraftiga populationer. I första hand ska ur- och naturskogar med hotade arter och naturtyper skyddas. I andra hand ska skogar som har potential att utveckla höga naturvärden skyddas och restaureras. Spridningsmöjligheter för arter mellan skyddade områden ska garanteras. Stor vikt

måste läggas vid kontinuitet i landskapet.

Lövträdsbestånd i främst södra Sverige hyser en mycket stor del av våra utrotningshotade arter samtidigt som de är underrepresenterade bland de skyddade skogsområdena.. Därför krävs en större avsättning av lövdominerad produktiv skogsmark.

Inga inskränkningar i allemansrätten får ske, såvida de inte är nödvändiga för att bevara livskraftiga populationer av arter och friska ekosystem.

Idag är det ofta skogsägare som väntat längst med att avverka som hindras, eftersom deras mark har högst naturvärden. För att dessa skogsägare inte ska drabbas lika hårt bör skogsnäringen organisera en fond som skogsägare kan få ersättning från. Som finansiering bör en viss andel av vinsten från varje avverkning gå till fonden.

Vi vill:

- Att staten ska satsa tillräckligt med resurser på naturreservat och andra typer av formellt skydd för att uppfylla de mål om skyddad skog detta program beskriver. Det innebär att samtliga nyckelbiotoper ska ges långsiktigt skydd.
- Att skogsnäringen ska ta sitt sektorsansvar och gemensamt bygga upp en fond ur vilken skogsägare som inte får avverka sin skog på grund av höga naturvärden kan få ersättning.
- Att oberoende och professionella naturvärdesinventeringar ska vara obligatoriska före avverkning. Detta säkerställer demokratisk insyn i vilka skogsvärden som hotas samt säkerställer att de värdefulla skogar vi vill skydda faktiskt upptäcks och kan skyddas innan avverkning.
- Att nyckelbiotopsinventeringen återupptas med omedelbar verkan.

Skogsskötsel

Skogsbruket måste naturvårdsanpassas för att minimera negativ påverkan på hotade arter och deras livsmiljöer. Kalavverkning ska i regel endast accepteras i en mindre del av skogslandskapet, där det har som minst påverkan på biologisk mångfald och på människors naturupplevelser, eller när det är motiverat av naturvårdsskäl.

Många enskilda skogsägare har idag svårt att hitta rådgivning som är fristående från skogsindustrin. Det behövs därför mer resurser till rådgivning som syftar till att gynna biologisk mångfald,

friluftsliv, folkhälsa, kolinlagring, klimatanpassning och andra viktiga samhällsintressen. Bättre rådgivning ger skogsägaren en bättre verktyglåda för att sköta sin skog. Fältbiologerna ser positivt på mångbruk av skog, till exempel naturturism och skogsbete.

Instället för att satsa på lägre avverkningsålder och kvantitet bör skogsindustrin satsa mer på kvalitetsvirke. Det finns goda exempel där skog används till långvariga produkter i lokal träindustri, vilket också bidrar till lokala arbetstillfällen.

Skogar med högre naturhänsyn leder till en variation i både trädslag och ålder på träd. Det gör skogen mer motståndskraftig mot klimatförändringar och ger en framtida handlingsfrihet. Större andel lövträd i skogen minskar till exempel risken för stormskador, skogsbränder och granbarkborre, till exempel. En satsning på ett klimatanpassat skogsbruk med hög naturhänsyn är därför ett billigt sätt att undvika dyra skador på människor, skog, infrastruktur och bebyggelse.

Markberedning, dikning, stubbrytning, skogsgödsling, kemisk bekämpning och plantering av främmande eller genmodifierade trädslag får inte förekomma.

Skogsvårdslagen ger idag orättvisa fördelar till skogsindustrin i relation till andra näringar och andra värden. Skogsvårdslagen bör därför göras om från grunden och inarbetas i miljöbalken. Brott mot skogslagstiftningen måste bekämpas hårdare och ge kännbara ekonomiska straff. Samtidigt behövs bättre stöd till skogsägare för att förenkla efterlevnad av lagen.

Fältbiologerna anser att certifiering av skog är ett bra komplement till stark skogslagstiftning. Den svenska versionen av miljömärkningen FSC fungerar inte. Skogscertifiering skulle i teorin kunna vara en god idé, om den ställde högre krav och kunde funka som ett komplement till en ambitiösare lagstiftning. Så är idag inte fallet, vilket gör att den svenska FSC-märkningen ger en grön stämpel till produkter som inte kan anses vara hållbara. Vi anser därför att hela miljörörelsen bör ta avstånd från svenska FSC.

Vi vill:

- Att Skogsstyrelsen får större resurser till rådgivning till skogsägare, med fokus på biologisk mångfald, friluftsliv, folkhälsa, kolinlagring och klimatanpassning.
- Att mer resurser går till utbildning, rådgivning och forskning om hyggessfria skogsbruksmetoder samt mångbruk av skog.
- Att nuvarande skogsvårdslag ska göras om från grunden och inarbetas i miljöbalken.

- Att skogspolitiken inriktas på att minska avverkningstrycket på skogar. Istället för kvantitet bör kvalitetsvirke och lokal förädling främjas, till exempel genom att gynna samarbeten mellan skogsägare och småskalig träindustri.

Naturvård och rewilding

Mänsklig verksamhet är inte alltid negativ för skogen, utan vissa mänskliga insatser kan gynna både klimatet och den biologiska mångfalden. Här kan forskning och urfolks traditionella kunskaper visa vägen.

Naturvårdande skötsel så som bland annat naturvårdsbränning, skogsbete, återställande av våtmarker, gallring av trädbestånd med syfte att gynna enskilda paraplyarter, ska öka. Brandfält som uppkommit genom skogsbränder bör inventeras för att undersöka om det finns naturvärden som motiverar bildandet av naturreservat.

Klimatförändringar ger andra förutsättningar för skogsbruk och arters naturliga utbredningsområde. Artsammansättningen i det svenska skogslandskapet kan därför komma att förändras. Detta är viktigt att ta hänsyn till när skogsbruk och naturvårdsåtgärder planeras.

Att på sikt, med stor försiktighet, återintroducera arter som utrotats i den svenska faunan på grund av mänsklig aktivitet ingår i Fältbiologernas målbild för en hållbar skog. Det viktigaste för den biologiska mångfalden är i första hand att skydda och öka arealen av kontinuitetsskog. Detta för att skydda den återstående biologiska mångfalden och på lång sikt öka arealen livsmiljöer för återintroduktion av arter. Särskild vikt ska läggas vid att återintroducera paraplyarter. Eventuell återintroduktion av utdöda arter ska ske med stor försiktighet för att inte rubba ekosystemen.

Fältbiologerna vill se ett ståndortsanpassat skogsbruk som tar hänsyn till, och utgår ifrån naturligt förekommande naturtyper. Där de naturliga förutsättningarna bäddar för exempelvis lövskog, ska naturvårdsåtgärder och skötselåtgärder tillämpas för att gynna bildandet av en lövträdsdominerad naturtyp. Detta innebär bland annat att stora delar av framför allt södra Sveriges skogsarealer skulle förvaltas som, den i nuläget hotade naturtypen, lövskog.

Fältbiologerna ställer sig bakom jakt i den mån det kompenserar för de störningar som mänsklig påverkan har på den naturligt reglerande balansen mellan rovdjur och bytesdjur. Jakt kan även tillämpas som en naturvårdsåtgärd i vissa fall. Hänsyn till regionala förutsättningar är centralt i sammanhanget.

Utdikade våtmarker släpper ut växthusgaser i atmosfären och eskalerar därför den pågående klimatkrisen. Det finns också andra nyttor med våtmarker, till exempel biologisk mångfald, bevarande av vatten i landskap, nybildande av grundvatten och ökad motståndskraft mot skogsbränder. Därför bör utdikade våtmarker återställas, utifrån kunskapsunderlag om var det är lämpligt och gör störst nytta. För att säkerställa detta måste även incitamentstrukturer för återställa våtmarker finnas.

Sveaskog och andra statligt ägda skogar

Ägardirektiven för statens skogsbolag Sveaskog måste ändras. När så är lämpligt ska följande punkter även gälla annat offentligt skogsäggande, t.ex. den skogsmark som ägs av Fastighetsverket och Fortifikationsverket. Detta innefattar:

- Att riksdagen ska ge Sveaskog ett särskilt beslutat samhällsuppdrag kopplat till miljömålen för levande skogar och biologisk mångfald.
- Att regeringen ska slopa Sveaskogs avkastningskrav.
- Att Sveaskog ska endast redovisa sammanhängande skogsområden med långvarigt skydd såsom naturvård. Att spara enskilda träd på hyggen ska alltså inte inräknas i skyddet.
- Att Sveaskogs mark med låga naturvärden används som bytesmark till skogsägare med höga naturvärden, när dessa skogsägars ursprungliga mark blir juridiskt skyddad.
- Att all Sveaskogs mark med höga naturvärden ges formellt skydd.
- Att Sveaskogs mark med låga naturvärden i regel brukas med hyggesfria metoder. Kalhyggen bör endast accepteras när de fyller ett särskilt ekologiskt syfte, till exempel att avverka invasiva trädarter eller återställa artfattig skog till åkermark. Att Sveaskog ska avsätta tillräckliga resurser, t.ex. i form av kunniga biologer, för att uppfylla dessa mål.
- Att den statligt ägda fjällnära skogen ska undantas från skogsbruk, utan att detta bekostas med pengar från naturreservatsbudgeten.

Demokrati, urfolks rättigheter och sociala värden

Utöver de ekologiska värden som finns i och i anslutning till skogen så är den mänskliga civilisationen beroende av de ekosystemtjänster som välmående skogar levererar. Exempel på

ekosystemtjänster som vårt moderna samhälle är beroende av skogen för är bland annat: rent vatten, ren luft, habitat för pollinerande insekter som är grunden för vår matproduktion. Skogen stabiliserar även det globala, likväl det lokala klimatet samt förebygger översvämningar, torka och erosion. Skogen upprätthåller och stabiliserar även vattnets kretslopp. Utöver alla dessa livsviktiga ekosystemtjänster som vi är beroende av för vår överlevnad utgör skogen även en källa till god hälsa för människor. I teorin skulle man kanske kunna mäta dessa värden som nämnts. Det som inte går att kvantifieras och mätas, men som är närmast ovärderliga, är de existentiella och kulturella upplevelser som skogen bistår med.

Idag är många skogsarbetare gästarbetare från andra länder och lever i en mycket utsatt situation med exploaterande arbetsförhållanden och låg lön. Fältbiologerna vill se ett skogsbruk som grundas på respekt för människor, djur och natur, där arbetare ges skälig anställningstrygghet och god lön.

Idag får många människor sin försörjning från skogsbruk som är skadligt för ekosystem och negativt inverkar på människors rekreationsmöjligheter. Därför behöver det offentliga säkra försörjningen i en rättvis omställning bort från trakthyggesbruk (d.v.s. dagens dominerande skogsbruksmodell med kalhyggen, plantage och så vidare) i hela landet. Andra typer av skogliga jobb, till exempel naturvårdsåtgärder, kompetens inom hyggesfria åtgärder, mångbruk och naturturism bör öka.

Fältbiologerna motsätter sig exploateringen av Sápmi. Under några få decennier har skogsindustrin förvandlat Sápmis naturskogar till mestadels trädplantage. Detta utgör ett allvarligt hot mot samisk kultur, till exempel är renskötseln beroende av lavrika naturskogar, vilket påverkas negativt av skogsbruk.

Fältbiologerna kräver därför:

- Att hänsyn ska tas till samiska kulturlämningar och traditionella flyttleder i skogen och på andra platser vid markanvändning.
- Att skogsbolag ska stoppa alla avverkningar som sker i strid med samiska intressen. Bolag som Sveaskog måste också sluta sälja mark inom Sápmi till ägare som kan komma att avverka den i strid med samers vilja.
- Att Sverige ska ratificera FN:s urfolkskonvention ILO 169 och garantera samernas rätt till kontroll över sina marker i form av fritt, informerat förhandssamtycke till varje exploatering. Detta innebär ett förbud mot varje avverkning i Sápmi utan sådant samtycke.

- Att lokalbefolkningar ska ges större insyn och påverkansmöjligheter vid avverkningsanmälningar.
- Att skogsnäringen bör ta skogens samtliga värden i beaktning inför varje enskild avverkning och inte inskränka på samhällsviktiga funktioner eller på människors hälsa.

Skogen, klimatet och forskning

Skogen är ett viktigt verktyg för att nå våra klimatmål. Den är en viktig kolsänka och kollager, som lagrar mycket stora mängder koldioxid, delvis i växtligheten men främst i marken. När skogen avverkas och i vissa fall markbereds frigörs markens kolförråd till atmosfären i form av växthusgaser. Skogsskövling innebär stora utsläpp, dels vid själva avverkningen och dels när det avverkade materialet blir till koldioxid. Det tar, i boreala områden, i snitt minst 20 år för nya träd att fånga upp den koldioxid som släppts ut i samband med skövlingen.

Idag går 80% av den avverkade skogen till kortlivade produkter, som snabbt bränns upp och bidrar till klimatförändringar. Det är avgörande för klimatet att den skog som avverkas går till långlivade produkter, som binder kol långsiktigt. Istället för att satsa på lägre avverkningsålder och kvantitet bör skogsindustrin satsa mer på kvalitetsvirke och lokal förädling.

Forskning om skogen bör bedrivas med större oberoende från skogsindustrin. Forskare måste vara tydligare med eventuellt jäv. Idag sker mycket skoglig forskning via skogsnäringens forskningsinstitut Skogforsk. Skogforsk får delvis sina intäkter från avverkad skog. Dessa intäkter borde i större utsträckning gå till oberoende forskning.

Vi vill:

- Att skogsforskningen ska vara mer oberoende från vinstintressen.
- Att den svenska skogen ska vara ett kollager och kontinuerlig kolsänka för att nå våra klimatmål.
- Att andelen långlivade produkter från skogen ökar.

Internationell skogspolitik

Svensk import av ohållbart trä - alltså trä som inte avverkats på ekologiskt och biologiskt försvarbara grunder i samråd med urfolk och annan lokalbefolkning - ska stoppas. Alla företag som bidrar till att skövla skyddsvärda skogar i alla delar av världen bör motverkas.

Internationell lag (t.ex. handelsavtal och konventioner) måste anpassas för att stoppa sådan skövling. Sverige ska aldrig ingå internationella avtal där skogsskövling legitimeras.

Sverige måste leva upp till alla EU:s mål för biologisk mångfald i skogen. Medlemsländer måste alltid få driva en ambitiösare skogspolitik än EU:s miniminivå. EU måste ställa högre krav på alla medlemsländer inklusive Sverige för att miljömålen inom skogen ska nås.